

HAVI AKTUÁLIS

drogkutató
intézet

REKREÁCIÓS KÁBÍTÓSZER- HASZNÁLAT A FESZTIVÁLOKON

BOZSÓ DOROTTYA ÉS GULYÁS ÉVA

A nyári szünidő a fiatalok által leginkább várt időszak. Ugyanakkor ezeket a hónapokat gyakran kíséri a drogfogyasztás növekedése is. Bár a szerhasználat megkezdése bármikor megtörténhet, a nyári időszak mégis nagyobb kockázatnak teszi ki a fiatalokat. Az első illegális szerfogyasztás gyakorta ilyenkor történik, így ez az évszak egyfajta rizikófaktornak minősül a rekreációs kábítószerhasználat tekintetében. Számos tanulmány vizsgálta a droghasználat évszakok tekintetében történő megoszlását. Nem csak az illegális, hanem a legálisnak tekintett szerek (pl. alkohol, cigaretta) első alkalommal történő kipróbálása is gyakran a nyári hónapokra esik. A több szabadidő, a kevesebb felnőtt felügyelet, valamint az olyan társadalmi tevékenységek, mint például a szabadtéri fesztiválok és bulik növelik a kábítószer-expozíciót (URL1).

Fesztiválok története

A zenei fesztiválok tárházát tekintve napjainkban az ember szinte elveszik a bőség zavarában. Idén csak Magyarországon körülbelül 46 db helyi, országos, vagy nemzetközi hírű rendezvény közül lehet válogatni (URL2). Kis történelmi visszatekintésképp, a zenei fesztiválok létrejötte egészen az ókori görögökig vezethető vissza. Ekkor még ezek az események a vallási élet részei voltak, viszont itt még nem feltétlenül zene, hanem művészeti- és sportversenyek, illetve

egyéb szertartások szerepeltek a programlistán. A zenei fesztivál őse a Püthói Játékok, melyet az ókori görögök a VI. századtól kezdve 4 évente rendeztek meg Apollón isten tiszteletére.

A modernkorban, az 1960-as, 70-es és 80-as évekig viszonylag kevés volt a fesztiválok száma, majd a 90-es évektől folyamatosan újabb és újabb rendezvények jelentek meg. A napjainkban működő legrégebbi populáris zenei fesztiválok közé tartozik a Reading Fesztivál, amely 1961-ben jelent meg először Országos Jazz és Blues Fesztivál néven, vagy az 1970 óta megrendezésre kerülő Glastonbury fesztivál (URL3, URL4). Magyarország legrégebbi fesztiválja nem a VOLT, de még csak nem is a SZIGET (mindkettő 1993-ban került először megrendezésre), hanem a Szegedi Ifjúsági Napok, amely hivatalosan ezen a néven 1968-ban startolt, és kisebb kihagyásokkal, de a mai napig várja a szórakozni vágyó fiatalokat (URL5).

Szerhasználat a fesztiválokon

A fesztiválok elsődleges célja a szórakozás, melyet sokan az alkohol és/vagy kábítószer bevitelével igyekeznek fokozni. A nagyobb szabadtéri fesztiválok általában több napon keresztül tartanak, bizonyos kábítószeres pedig fokozzák a fizikai teljesítőképességet, élénkítik az általános hangulatot és segítenek a fáradtság leküzdésében. Ezeket a szereket a fogyasztók a legkülönbözőbb módon juttatják be a rendezvényekre. Sajnos nem csak a fogyasztók, de a dílerek is kihasználják ezeket a fesztiválokat, hiszen az ellenőrzőpontokon átjutva könnyedén nagy tömegekhez juttathatják el az általuk árult anyagokat. Az Amerikai Addikciós Központ 970 embert kérdezett meg a szerhasználatról annak érdekében, hogy valós képet kapjanak arról, hogy mennyire gyakori az alkohol- és kábítószer-használat, illetve jellemzően milyen szereket használnak ezeken a rendezvényeken. Megjegyzendő, hogy az illegálisan bejuttatott alkohol és drogok

mennyisége miatt nehezen követhető a fesztiválok ideje alatti fogyasztás mértéke. A megkérdezett emberek 57 %-a ismerte be, hogy a fesztivál ideje alatt alkoholt vagy drogot fogyasztott (a válaszadók 93 %-a nyilatkozott alkoholfogyasztásról). A fesztiválozók számára a dehidratáltság komoly problémát jelenthet, hiszen a nyári hőség és a koncertek alatti intenzív testmozgás fokozottan felerősíti az alkoholfogyasztás dehidratáló hatását, melynek következtében a szervezet jelentős mennyiségű folyadékot és elektrolitokat veszít. A válaszadók 40 %-a marihuána, 8-8 %-a hallucinogének és MDMA (extasy), 5 %-a kokain használatáról nyilatkozott. Szembetűnő különbségek láthatóak a különböző zenei műfajokat kedvelők tekintetében is: a felmérés szerint az elektronikus zenei fesztiválokon a megkérdezettek több, mint kétharmada vallotta be, hogy fogyasztott valamilyen kábítószer és/vagy alkoholt. A heavy metal, az alternatív, indie rock és a reggae esetében ez az érték 60 %, míg a pop vagy komolyzenei fesztiválokon a válaszadók kevesebb, mint 40 %-a nyilatkozott hasonló módon. A különböző zenei irányzatok tekintetében is a marihuána volt a legnépszerűbb a fogyasztók között. Az elektronikus zenei fesztiválokon nagyjából minden negyedik ember használ MDMA-t, továbbá nagy népszerűségnek örvend a kokain és a hallucinogének fogyasztása is (URL6).

Ártalomcsökkentés a fesztiválokon

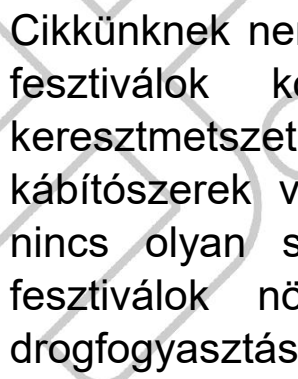
A fesztiválok ideje alatt kiemelt jelentőségű az ártalomcsökkentés jegyében eszközölt, a szerhasználattal összefüggésben jelentkező káros következmények minimalizálására törekvő intézkedések megtétele, hiszen mindig lesznek olyan fiatalok, akik a prevenció ellenére is szeretnék kipróbálni különböző szereket, legyen szó kábítószerrel vagy alkohollal. Az előzőekben már megállapításra került, hogy az elfogyasztott szerek, valamint ezek beviteli módja rendkívül heterogén. A teljesítmény

fokozásához az ecstasy az egyik legkedveltebb stimuláns, melynek fogyasztását követően magasabb testhőmérséklet, kiszáradás, megnövekedett vérnyomás és pulzusszám, illetve szorongás és hallucináció egyaránt előfordulhat. Ezen szerek hatását a "fesztiválkörnyezet" is súlyosbítja, hiszen nagyobb mennyiségben fogyasztják őket a jobb és tartósabb hatás elérése érdekében. A kockázatoknak való kitettség jelentős része különböző ártalomcsökkentő stratégiákkal minimalizálható: pihenősarkok és hidratáló állomások kialakítása, szakképzett személyzet és biztonsági szolgálat jelenlétének biztosítása, megfelelő egészségügyi ellátás, célirányos edukáció, illetve azon lehetőség megteremtése, hogy a használó megbizonyosodhasson arról, hogy "biztonságos" szert juttat a szervezetébe. A fesztiválokon végzett ártalomcsökkentő beavatkozások lehetőséget biztosítanak arra, hogy a résztvevők megfelelő tájékoztatást kapjanak a rekreációs kábítószer-használattal kapcsolatos kockázatokról, jó eséllyel csökkentve ezzel a jövőbeni szerhasználat gyakoriságát és intenzitását. A szakmailag alátámasztott ártalomcsökkentő stratégiák prioritásként kezelése azért is fontos, mert ezáltal elkerülhetőek az olyan nemkívánatos események, (pl: túladagolások) amelyek negatívan befolyásolják a rendezvény hírnevét, kellemetlen pénzügyi, illetve jogi következményeket okozva ezzel a rendezvény szervezőinek, tulajdonosainak. Már a szervezés kezdetén érdemes fokozott figyelmet szentelni a pihenőterek megfelelő módon történő kialakítására. Ezekon a helyszíneken a fesztiválózó egy csendes, nyugodt, kényelmes és árnyékos környezetben pihenhetnek, táplálkozhatnak, gondoskodhatnak a folyadékpótlásról mindeközben pedig tájékoztatást kaphatnak a különböző szerek használatáról, illetve azok veszélyeiről. A kijelölt pihenőterekkel kapcsolatos információkat (elhelyezkedés, használat, programok) a promóciós anyagokban is érdemes közzétenni. Fontos, hogy megfelelően képzett, szerhasználattal összefüggő problémák kezelésében

jártas egészségügyi szakemberek is jelen legyenek ezeken a rendezvényeken, akik hasznos tanácsokat, illetve szükség esetén biztonságos orvosi ellátást tudnak nyújtani a résztvevőknek. A fesztivál személyzetének és a biztonsági szolgálat tagjainak is kellő módon felkészültnek kell lennie, hiszen számos esetben ők lehetnek az elsők, akik észlelik, hogy egy személy a túladagolás jeleit mutatja, ezáltal rajtuk múlhat, hogy az illető időben megkapja-e a szükséges – akár életmentőnek minősülő - szakszerű orvosi ellátást (URL7). A dílerek megbízhatatlansága következtében a fesztiválok résztvevői sok esetben nem rendelkeznek pontos információkkal arról, hogy milyen összetételű kábítószer visznek be a szervezetükbe. Az így megvásárolt kábítószerekben fellelhető káros, esetenként mérgező anyagok kiszűrése érdekében jött létre egy kezdeményezés, mely azt a célt hivatott szolgálni, hogy a fesztivál területén a különböző szereket használni kívánók – bármilyen büntetőjogi következmény nélkül - bevizsgáltathatják a vásárolt anyagot. Pozitívumként értékelendő, hogy a kábítószereket tesztelő szervezetek fesztiválokra való jelenléte egyre gyakoribbnak nevezhető. Egy ausztrál kutatás szerint a fiatalok 40 %-a a tesztelést követően döntött úgy, hogy kevesebb mennyiséget vesz be az adott szerből vagy egyáltalán be sem veszi azt (URL7).

Vízi élővilág

Bár viszonylag ritkán hallunk a fesztiválok és drogok kapcsán a környezetszennyezésről, mégis ez egy olyan téma, amelyről érdemes beszélni. Erre gondolva automatikusan a rendezvény területén eldobált papír- és műanyag poharak, alumínium dobozok, PET palackok, extrém esetben az eldobált fecskendők és tűk jutnak eszünkbe. Arról azonban kevés szó esik, hogy az ilyen rendezvényeken történő szerhasználat, milyen hatással van a környezetre, kiváltképp abban az esetben, ha az adott fesztivál vízparton került megrendezésre.

Cikkünknek nem célja, hogy komplex, átfogó képet nyújtson a fesztiválok környezetkárosító hatásairól, egy szűkebb keresztmetszetre kívánunk összpontosítani, ez pedig a kábítószeres vízi ökoszisztémára gyakorolt hatása. Jelenleg nincs olyan szabályozás, amely ezzel foglalkozna, de a fesztiválok növekvő száma, vagy a rendezvény alatti drogfogyasztás mértékének növekedése miatt egyre nagyobb figyelmet kell ennek szentelni.

Több külföldi és hazai tanulmány is alátámasztja, hogy bár ideiglenesen, de a különböző vízpartokon zajló zenei fesztiválok hatással vannak a felszíni vizek szennyezettségére.

A tiltott kábítószeres és metabolitjaik a környezetszennyező anyagok legújabb csoportját alkotják. A felszíni vizekben ezek koncentrációja szerencsére még nem túl magas, néhány nanogramm/liter, de potenciálisan befolyással lehetnek mind az egyén egészségére, mind az ökoszisztéma zavartalan működésére. A kokainnak, morfiumnak, amfetaminnak és MDMA-nak erőteljes farmakológiai hatásai vannak, jelenlétük komplex keverékként már jelentősebb problémákat okozhat. Mivel ezek környezetre gyakorolt hatásáról kevés információ áll rendelkezésre, így irányértékeket sem tudni azzal kapcsolatban, hogy a felszíni vizekben mekkora a megengedett koncentrációjuk. Ugyanakkor néhány jelentés már megjelent arról, hogy a kábítószeres milyen hatást gyakorolnak az ökoszisztémára, a vízi szervezetekre: például puhatestűeknél, bizonyos kagylófajok esetében kimutatták, hogy elsődleges DNS-károsodást és az apoptózist (programozott sejthalál) jelentős növekedését okozzák.

Aggodalomra ad okot továbbá, hogy az ivóvíztisztító telepek nem tudják megfelelően kezelni a felszíni vagy a felszín alatti vizeket. A hagyományos ivóvíz kezelés hatékonysága szinte az összes tiltott drog és metabolitjának teljes eltávolítását lehetővé teszi, ugyanakkor a kokain és metadon, valamint metabolitjait gyakran kimutatják a csapvízben (URL8).

Egy magyar kutatásban olvasható, hogy a Balaton partjánál zajló több napos rendezvényt követően 10 féle kábítószer- és gyógyszermaradványt mutattak ki a vízben, melyek közül legnagyobb koncentrációban a kokain és metamfetamin volt jelen. A tanulmány 3 év adatai alapján készült, a méréseket a fesztivál területéhez közel eső 3 ponton végezték, valamint 2 távolabbi kontroll ponton. A releváns adatok érdekében a mintavételezés a fesztivál előtt 3 hónappal, 1 héttel, majd a rendezvény után egy nappal, egy hónappal és 4 hónappal történt. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy a kimutatott kábítószerek megnövekedett koncentrációja összefügg a fesztiválok időpontjával. Aggasztó, hogy ezek a szerek megőrzik farmakológiai hatásukat, ezzel pedig - még ha csak ideiglenesen is - de molekuláris és sejt szinten egyaránt károsítják a vízi élővilágot, baktériumokat, algákat, gerincteleneket és halakat, bizonyos koncentrációt meghaladva pedig az élőlények pusztulását is eredményezik. 2017-ben közvetlenül a rendezvény után 6 olyan kábítószert mutattak ki a Balatonban, amelyek korábban, valamint a referencia pontokon nem voltak jelen. Egy hónappal később a kokain szennyezettség 90%-al, az MDMA 90-96%-al, a ketamin 50%-al csökkent, míg a fesztivál után 4 hónappal már egyik sem volt kimutatható. A következő évben a fesztivál kezdetéig tramadol kivételével nem észleltek gyógyszermaradványt a vizsgált tóban. A fesztivál után egy nappal viszont már kimutatható volt a kokain, MDMA, a tramadol szintje ugyanakkor nem változott. 2019-es évben a fesztivált követően ugyanazok a drogok voltak kimutathatók, mint 2017-ben, viszont sokkal nagyobb koncentrációban voltak jelen és emellett megnőtt az amfetamin jelenléte is. Látható, hogy a vizsgált években a kimutatott kábítószerek koncentrációja közvetlenül a fesztiválok után tetőzött, és legnagyobb mennyiségben a kokain és az MDMA maradványai fordultak elő. A tanulmányhoz felhasznált vizsgálati módszerek ugyanakkor nem tudják biztosan megmondani azt, hogy mekkora volt a tényleges

drogfogyasztás mértéke, viszont arról mindenképpen képet kapunk, hogy mely drogokat használták és arról is, hogy ezek átmenetileg szennyezik a felszíni vizeket és azok közvetlen környezetét (URL9).

Összességében megállapítható, hogy a kábítószerrel való visszaélés valós probléma, amely nem csak egyéni, hanem környezeti következményeket is okoz. A szabadtéri fesztiválokon tapasztalható megnövekedett rekreációs használat rávilágít az oktatás és a megelőző intézkedések szükségességére.

Internetes források

URL1:

<https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s11606-019-0517-6-3.pdf>

URL2:

<https://fesztivalok.info/fesztivalok/zenei-fesztivalok-2022/>

URL3:

<https://socfest.hu/fesztival/a-fesztivalok-tortenete/>

URL4:

<https://www.paamapp.com/blog/2013/01/08/the-history-of-music-festivals/#>

URL5:

<https://unilife.hu/szabadon/20210819-szin-fesztival-tortenete.html>

URL6:

<https://drugabuse.com/featured/substance-use-at-live-music-events/>

URL7:

https://cdn.adf.org.au/media/documents/ADF_StayingSafeAtEvents.pdf

URL8:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0048969712008017?via%3Dihub>

URL9:

<https://setac.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/etc.4998>